GENERALINIO ADVOKATO
JÁN MAZÁK IŠVADA,
pateikta 2009 m. rugsėjo 15 d.[1]

I — Įžanga

1. Šie Vokietijos *Bundesverwaltungsgericht* (Vyriausiasis federalinis administracinis teismas) prašymai priimti prejudicinį sprendimą yra susiję su 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyvos 2004/83/EB dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, jų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio būtiniausių standartų (toliau – Direktyva 2004/83)[2] kai kurių nuostatų išaiškinimo. Prašymai susiję su sąlygomis, dėl kurių netenkama pabėgėlio statuso pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą. Konkrečiau kalbant, *Bundesverwaltungsgericht* prašo paaiškinti, ar pabėgėlis netenka pabėgėlio statuso pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą, jeigu nebėra pagrįstos persekiojimo baimės, kuria remiantis šis statusas buvo suteiktas, ir nėra kitų priežasčių, dėl kurių jis turėtų baimintis persekiojimo šios direktyvos 2 straipsnio c punkto prasme. Jeigu Teisingumo Teismas manytų, kad pabėgėlio statusas dėl minėtų aplinkybių nepanaikinamas, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo Teisingumo Teismo nuspręsti, ar šiam statusui panaikinti yra nustatyti tam tikri papildomi reikalavimai ir kokie. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat prašo paaiškinti, kaip sprendžiant dėl pabėgėlio statuso panaikinimo reikia vertinti naujas, kitokias persekiojimą pagrindžiančias aplinkybes, jeigu nebėra ankstesnių aplinkybių, kuriomis remiantis atitinkamam asmeniui buvo suteiktas pabėgėlio statusas.

II — Teisinis pagrindas

A — *Tarptautinė teisė – Konvencija dėl pabėgėlių statuso*

2. 1951 m. liepos 28 d. Ženevoje pasirašyta Konvencija dėl pabėgėlių statuso[3] įsigaliojo 1954 m. balandžio 22 dieną. Pagrindinėje byloje taikytina redakcija su pakeitimais,

1 – Originalo kalba: anglų.

2 – OL L 304, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių kalba, 19 sk., 7 t., p. 96.

3 – Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys, 189 tomas, p. 150, 1954, Nr. 2545.

padarytais 1967 m. sausio 31 d. Niujorke priimtu Protokolu dėl pabėgėlių statuso, kuris įsigaliojo 1967 m. spalio 4 dieną (toliau – Ženevos konvencija).

3. Pagal Ženevos konvencijos 1 straipsnio A skirsnio 2 punktą sąvoka „pabėgėlis“ reiškia asmenį, kuris „dėl visiškai pagrįstos baimės būti persekiojamam dėl rasės, religijos, pilietybės, priklausymo tam tikrai socialinei grupei ar politinių įsitikinimų yra už šalies, kurios pilietis jis yra, ribų ir negali arba bijo naudotis tos šalies gynyba; <…>“

4. Ženevos konvencijos 1 straipsnio C skirsnyje numatyta, kad „ši Konvencija netaikoma asmeniui, atitinkančiam A skirsnio sąlygas, jeigu jis:

<…>

5) daugiau nebegali atsisakyti naudotis šalies, kurios pilietis jis yra, gynyba, nes jau nėra aplinkybių, dėl kurių jis buvo pripažintas pabėgėliu; <…>“

B — *Bendrijos teisė*

5. Direktyvos 2004/83 2 straipsnio c punkte numatyta, kad „pabėgėlis“ – trečiosios šalies pilietis, kuris dėl pagrįstos persekiojimo dėl rasės, religijos, tautybės, politinių pažiūrų ar priklausymo tam tikrai socialinei grupei baimės yra ne savo pilietybės šalyje ir negali arba dėl tokios baimės nepageidauja atsiduoti tos šalies globai [nepageidauja pasinaudoti tos šalies apsauga].

6. Direktyvos 2004/83 2 straipsnio e punkte numatyta, kad „papildomą apsaugą galintis gauti asmuo“ – tai trečiosios šalies pilietis <...>, kuris negali būti laikomas pabėgėliu, tačiau apie kurį pagrįstai galima manyti, kad jei jis arba ji būtų grąžintas (-a) į savo kilmės šalį, <...> jam arba jai iškiltų realus pavojus patirti 15 straipsnyje apibrėžtus smurtinius veiksmus, <...> ir kuris arba kuri negali arba

dėl tokio pavojaus nepageidauja pasinaudoti tos šalies apsaugai [apsauga].

7. Direktyvos 2004/83 4 straipsnio „Faktų ir aplinkybių įvertinimas“ 4 dalyje numatyta, jog „tai, kad prašytojas jau buvo persekiojamas ar buvo imtasi smurto veiksmų arba buvo tiesiogiai grasinama persekioti ar imtis smurto veiksmų, yra rimtas pagrįstos prašytojo persekiojimo baimės ar realaus pavojaus patirti smurtą požymis, nebent yra tinkamų priežasčių manyti, kad toks persekiojimas ar smurtas nesikartos“.

8. 7 straipsnyje „Apsaugos teikėjai“ numatyta, kad:

„1. Apsaugą gali suteikti:

a) valstybė;

b) valstybę ar žymią valstybės teritoriją valdančios partijos ar organizacijos, įskaitant tarptautines organizacijas.

2. Apsauga paprastai suteikiama, kai šio straipsnio 1 dalyje minimi teikėjai imasi pagrįstų priemonių užkirsti kelią persekiojimui ar smurto veiksmams *inter alia* pasinaudodami veiksminga teisine sistema persekiojimo ar smurto veiksmams nustatyti, persekioti baudžiamąja tvarka ir nubausti už juos, o prašytojas gali gauti tokią apsaugą.

3. Vertindamos, ar tarptautinė organizacija kontroliuoja valstybę, ar žymią jos teritorijos dalį ir suteikia apsaugą, kaip aprašyta šio straipsnio 2 dalyje, valstybės narės atsižvelgia į rekomendacijas, kurios gali būti pateikiamos susijusiuose Tarybos aktuose.“

9. Direktyvos 2004/83 11 straipsnyje „Pabėgėlio statuso panaikinimas“ numatyta:

„Trečiosios šalies pilietis <...> nustoja būti pabėgėliu, jei jis arba ji: <...>

e) dėl aplinkybių, dėl kurių buvo pripažintas pabėgėliu, nebebuvimo nebegali atsisakyti naudotis savo pilietybės valstybės apsauga;

<…>

2. Nagrinėdamos šio straipsnio 1 dalies e <...> punktus, valstybės narės turi atsižvelgti, ar aplinkybių pasikeitimas yra toks svarbus ir nelaikino pobūdžio, kad pabėgėlio baimė būti persekiojamam nebėra pagrįsta.“

10. Direktyvos 2004/83 14 straipsnyje „Pabėgėlio statuso panaikinimas, galiojimo nutraukimas ar atsisakymas pratęsti galiojimą“ numatyta:

„1. Jei tarptautinės apsaugos prašymas buvo pateiktas po šios direktyvos įsigaliojimo, valstybės narės panaikina, nutraukia ar atsisako pratęsti trečiosios šalies piliečio <...> pabėgėlio statusą, kurį suteikė vyriausybinė, administracinė, teisminė arba pusiau teisminė [kvaziteisminė] institucija, jei jis arba ji nustoja būti pabėgėliu pagal 11 straipsnį.

2. Nepažeidžiant pabėgėlio pareigos pagal 4 straipsnio 1 dalį atskleisti visus susijusius faktus ir pateikti visą jo arba jos turimą susijusią informaciją, pabėgėlio statusą suteikusi

valstybė narė turi individualiai nurodyti, kad atitinkamas asmuo nustojo būti arba niekuomet nebuvo pabėgėliu pagal šio straipsnio 1 dalį <…>“

C — *Nacionalinė teisė*

11. Direktyvos 2004/83 15 straipsnyje „Smurto veiksmai“ numatyta:

„Smurto veiksmus sudaro:

a) mirties bausmė ar egzekucija arba

b) prašytojo kankinimas, nežmoniškas ar žeminantis elgesys arba baudimas kilmės šalyje arba

c) rimta ir asmeninė grėsmė civilio gyvybei ar asmeniui dėl neapgalvoto smurto tarptautinio ar vidaus ginkluoto konflikto metu.“

12. Prieglobsčio suteikimo įstatymo (*Asylverfahrensgesetz*) 3 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Užsienietis yra pabėgėlis (Ženevos konvencijos) prasme, kai pilietybės valstybėje jam gresia pavojai, numatyti Užsieniečių apsigyvenimo įstatymo (*Aufenthaltsgesetz*) 60 straipsnio 1 dalyje <…>“

13. *Aufenthaltsgesetz* 60 straipsnio 1 dalyje yra pateiktas aplinkybių, kurioms esant užsieniečio negalima deportuoti, sąrašas.

14. 2007 m. rugpjūčio 19 d. Vokietijos Federacinė Respublika priėmė Europos Sąjungos direktyvas dėl gyvenimo valstybėje narėje ir prieglobsčio įgyvendinantį įstatymą[4], kuriuo buvo pakeista, be kita ko, *Asylverfahrensgesetz* 73 straipsnio 1 dalis, siekiant į nacionalinę teisę perkelti Direktyvos 2004/83 11 ir 14 straipsnius. *Asylverfahrensgesetz* 73 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Suteiktas prieglobstis ir pabėgėlio statusas nedelsiant atšaukiami, kai nustoja egzistuoti sąlygos, kuriomis jie buvo pagrįsti. Taip ypač yra tuomet, kai nebėra aplinkybių, dėl kurių ši teisė į prieglobstį ar pabėgėlio statusas užsieniečiui buvo suteikti, ir jis nebegali atsisakyti naudotis savo pilietybės valstybės apsauga <...>“

4 – *Gesetz zur Umsetzung aufenthalts- und asylrechtlicher Richtlinien der Europäischen Union*, *BGBl. I*, p. 1970. Šis įstatymas įsigaliojo 2007 m. rugpjūčio 28 dieną.

III — Pagrindinė byla ir nutartis dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą

15. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamų bylų šalys nuvyko į Vokietiją 1999–2002 m. ir paprašė ten prieglobsčio. Aydin Salahadin Abdulla, pareiškėjas byloje C-175/08, yra turkmėnų tautybės, sunitų tikėjimo Irako pilietis. Grįsdamas prieglobsčio prašymą jis nurodė iš nusivylimo dėl brolio įkalinimo nudūręs „Baath“ partijos narį. Kamil Hasan, pareiškėjas byloje C-176/08, yra arabų tautybės, sunitų tikėjimo Irako pilietis. Grįsdamas prieglobsčio prašymą jis nurodė, kad jo namuose vienas iš pusbrolių buvo paslėpęs uždraustos opozicinės partijos dokumentų ir pistoletą, kurie buvo aptikti darant kratą. Ahmed Adem ir Hamrin Mosa Rashi, pareiškėjai byloje C-178/08, yra susituokę musulmonų tikėjimo Irako piliečiai. A. Adem yra arabų tautybės, o H. Mosa Rashi – kurdų tautybės. Grįsdami prieglobsčio prašymus jie nurodė, kad A. Adem dėl veiklos opozicinėje partijoje

(„Hisb-Al-Schaab-Al-Dimoqrati“) yra ieškomas slaptosios policijos. Dler Jamal, pareiškėjas byloje C-179/08, yra kurdų tautybės, musulmonų tikėjimo Irako pilietis. Grįsdamas prieglobsčio prašymą jis nurodė turintis problemų su dviem „Baath“ partijos nariais[5].

16. *Bundesamt für die Anerkennung ausländischer Flüchtlinge*, dabar *Bundesamt für Migration und Flüchtlinge* (Federalinė migracijos ir pabėgėlių reikalų tarnyba) (toliau – *Bundesamt*), 2001 ir 2002 m. pareiškėjus pripažino pabėgėliais, remdamasi Užsieniečių įstatymo (*Ausländergesetz*) 51 straipsnio 1 dalimi (dabar – *Asylverfahrensgesetz* 3 straipsnio 1 dalis kartu su *Aufenthaltsgesetz* 60 straipsnio 1 dalimi). 2005 m. sausio–rugpjūčio mėn. dėl pasikeitusios situacijos Irake *Bundesamt* šiuos sprendimus atšaukė. Sprendimus dėl atšaukimo pareiškėjai apskundė *Verwaltungsgericht* (Administracinis teismas). Atsižvelgdamas, be kita ko, į nestabilią padėtį Irake, *Verwaltungsgericht* sprendimus dėl atšaukimo panaikino.

17. Vokietijos Federacinei Respublikai pateikus apeliacinius skundus aukščiausiems administraciniams teismams (*Oberverwaltungsgericht* ir *Verwaltungerichtshof*), 2006 m. kovo – rugpjūčio mėn. *Verwaltungsgericht* sprendimai buvo pakeisti ir pareiškėjų skundai dėl panaikinimo atmesti. Aukščiausieji administraciniai teismai savo sprendimuose, be kita ko, rėmėsi tuo, kad ankstesnis Sadamo Huseino režimas galutinai neteko karinės ir politinės valdžios Irake ir pareiškėjai yra pakankamai saugūs nuo šio režimo persekiojimo. Šie teismai taip pat manė, jog mažai tikėtina, kad jiems grėstų bet koks kitas persekiojimas. Be to, aukščiausieji administraciniai teismai nusprendė, jog dėl besitęsiančių teroristinių išpuolių ir kovos tarp karinės opozicijos ir reguliariųjų saugumo bei koalicijos pajėgų nėra aišku, kaip tokie veiksmai būtų susiję su prieglobsčio pareiškėjams suteikimu. Šių teismų nuomone, apsauga nuo bendrų pavojų neteikiama nei pagal *Aufenthaltsgesetz* 60 straipsnio 1 dalį, nei pagal Ženevos konvencijos 1 straipsnio C skirsnio 5 punktą. Be to, sprendimai panaikinti pabėgėlių statusą nekelia teisinių abejonių ir Direktyvos 2004/83

5 – Pareiškėjai bylose C-175/08 (Aydin Salahadin Abdulla), C-176/08 (Kamil Hasan), C-178/08 (Ahmed Adem ir Hamrin Mosa Rashi) ir C-179/08 (Dler Jamal) šioje byloje toliau kartu vadinami „pareiškėjais“.

atžvilgiu, nes ši direktyva nepasižymėjo tiesioginiu veikimu iki įgyvendinimo termino pabaigos. Minėti teismai taip pat manė, kad Direktyva 2004/83 nepakeitė *Aufenthaltsgesetz* 60 straipsnio 1 dalies esmės.

18. Dėl aukščiausiųjų administracinių teismų sprendimų pareiškėjai pateikė kasacinius skundus prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.

19. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, jog yra būtina, kad aplinkybės pabėgėlio kilmės valstybėje būtų labai ir nelaikinai pasikeitusios ir kad būtų išnykusi pagrįsta pabėgėlio persekiojimo baimė, dėl kurios suteiktas pabėgėlio statusas, ir nebūtų kitos priežasties, dėl kurios jis turėtų baimintis persekiojimo. Jeigu pabėgėlis teigia, kad jam grįžus į kilmės valstybę gresia naujas ar kitokio pobūdžio persekiojimas, turi būti nustatytas realus tokio persekiojimo pavojus. Ženevos konvencijos 1 straipsnio C skirsnio 5 punkte nurodyta „šalies gynyba“ turi tą pačią prasmę kaip ir šios konvencijos 1 straipsnio A skirsnio 2 punkte minima „šalies gynyba“ ir reiškia tik gynybą nuo persekiojimo. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, atsižvelgiant į nusistovėjusią šio teismo praktiką ir Ženevos konvencijos 1 straipsnio A skirsnio 2 punkto formuluotę bei tikslą, nei pagal šią nuostatą, nei pagal šios konvencijos 1 straipsnio C skirsnio 5 punkto pirmąjį sakinį gynyba neapima bendrų pavojų. Klausimo, ar užsienietis turi grįžti į kilmės valstybę, jeigu jam gresia bendri pavojai, negalima išspręsti remiantis pabėgėlio statuso panaikinimu pagal *Asylverfahrensgesetz* 73 straipsnio 1 dalį; jį reikia spręsti remiantis *Aufenthaltsgesetz* 60 straipsnio 7 dalimi ir 60a straipsnio 1 dalies pirmuoju sakiniu. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat pažymi, kad pabėgėlio statuso panaikinimas nebūtinai reiškia asmens teisės gyventi Vokietijoje praradimą.

20. Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja tokios pozicijos teisingumu, atsižvelgdamas į Komisijos pasiūlymą[6], kuriuo remiantis priimta Direktyva 2004/83, ir į kai kuriuos Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuro (toliau – JTVPK) priimtus dokumentus. Pasiūlyme Komisija nurodė, jog, be to, kad būtina įvertinti, ar kilmės valstybėje įvyko tokių esminių politiškai arba socialiai reikšmingų pokyčių, dėl kurių padėtis valdžioje tapo stabili, taip pat turi būti objektyvių ir patikrinamų įrodymų, jog toje šalyje bendrai paisoma žmogaus teisių, tuo tikriausiai parodydama, jog pabėgėlio statuso

6 – COM(2001) 510, galutinis, p. 26.

panaikinimas priklauso nuo kitų sąlygų. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad JTVPK nurodo, jog pabėgėlio statuso panaikinimą reglamentuojančios Ženevos konvencijos nuostatos yra neaiškios[7].

21. Jeigu Teisingumo Teismas manytų, kad pabėgėlio statusas pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą nepanaikinamas išnykus pabėgėlio pagrįstai persekiojimo baimei[8], dėl kurios buvo suteiktas pabėgėlio statusas, ir nėra kitos priežasties, dėl kurios jis turėtų baimintis persekiojimo[9], prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo paaiškinti, ar pabėgėlio statuso panaikinimo sąlyga yra apsaugos teikėjo buvimas Direktyvos 2004/83 7 straipsnio 1 dalies prasme ir ar apsauga yra tinkama, jeigu ją užtikrinti galima tik padedant tarptautinėms karinėms pajėgoms. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat klausia, ar pabėgėlio statuso netenkama, jeigu išnykus pagrįstai persekiojimo baimei ir grįžus į savo kilmės valstybę, pabėgėliui gresia smurto veiksmai Direktyvos 2004/83 15 straipsnio prasme ir todėl yra pagrindas suteikti jam papildomą apsaugą pagal šios direktyvos 18 straipsnį. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, papildoma apsauga yra savarankiškas apsaugos statusas, kurį reikia skirti nuo pabėgėlio statuso. Todėl panaikinus pabėgėlio statusą trečiosios šalies pilietis tik netenka savo, kaip pabėgėlio, kvalifikavimo. Tačiau jeigu jis atitinka visus papildomos apsaugos teikimo reikalavimus pagal Direktyvos 2004/83 18 straipsnį, jam Vokietijoje yra suteikiama tinkama apsauga nustatant atitinkamą draudimą išsiųsti iš šalies (žr. *Aufenthaltsgesetz* 60 straipsnio 2 ir 3 dalis bei 7 dalies antrąjį sakinį), kartu išduodant leidimą gyventi pagal šio įstatymo 25 straipsnio 3 dalį. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat mano, kad pabėgėlio statuso panaikinimas neturėtų priklausyti nuo to, ar kilmės valstybėje apskritai ir neatsižvelgiant į persekiojimo pavojų saugumo padėtis yra stabili ir bendrosios gyvenimo sąlygos užtikrina pragyvenimo minimumą.

22. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad Ženevos konvencijoje ir Direktyvoje 2004/83

7 – Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, Pabėgėlio statuso pripažinimo pagal 1951 m. Konvenciją ir 1967 m. Protokolą dėl pabėgėlių statuso procedūrų ir kriterijų vadove JTVPK aiškiai nurodo, kad pabėgėlio statuso suteikimo ir atšaukimo sąlygos didžiąja dalimi turėtų būti tapačios. Atvirkščiai, 2003 m. vasario 10 d. Gairėse dėl tarptautinės apsaugos: pabėgėlių statuso panaikinimas pagal 1951 m. Konvencijos dėl pabėgėlių statuso 1 straipsnio C skirsnio 5 ir 6 punktus JTVPK pateikiami komentarai sudaro įspūdį, kad net išnykus persekiojimo baimei, pabėgėlio statuso panaikinimas priklauso nuo kitų, su persekiojimu nesusijusių sąlygų. Taigi, atsižvelgiant į šių gairių 15 ir 16 punktus, be fizinės apsaugos ir saugumo, ypač reikia, kad būtų veikianti vyriausybė ir pagrindinės administracinės struktūros, kokios būna veikiančioje teisėtvarkos sistemoje, taip pat būtų tinkama infrastruktūra, skirta gyventojams įgyvendinti savo teises, įskaitant jų teisę į pragyvenimo minimumą. Šiuo atžvilgiu svarbus požymis yra bendra situacija žmogaus teisių srityje.

8 – Šios direktyvos 2 straipsnio c punkto prasme.

9 – Šios direktyvos 2 straipsnio c punkto prasme.

nenumatoma, kada pabėgėlio statuso panaikinimo bylose persekiojimo baimė yra pagrįsta arba nebegali būti laikoma pagrįsta. Panaikinimo bylose prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iki šiol rėmėsi tuo, kad pabėgėlio baimė būti persekiojamam nebegali būti laikoma pagrįsta, jeigu jo kilmės valstybėje aplinkybės labai ir ne tik laikinai pasikeitė taip, kad pakankamai tvirtai galima teigti, jog artimiausiu metu bėgimą iš valstybės lėmusios persekiojimo priemonės nepasikartos, ir pakankamai tikėtina, kad taip pat ir dėl kitų priežasčių jam grįžus negresia naujas ar kitoks persekiojimas. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad naujas, kitokio pobūdžio aplinkybes reikia vertinti atsižvelgiant į tą patį tikimybės kriterijų, kaip ir pripažinimo pabėgėliais atveju.

23. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad remiantis Direktyvos 2004/83 4 straipsnio 4 dalimi tai, jog pareiškėjas, be kita ko, jau buvo persekiojamas ar prieš jį buvo imtasi smurto veiksmų, yra rimtas pagrįstos pareiškėjo persekiojimo baimės arba realaus pavojaus patirti smurtą požymis, nebent yra pakankamų priežasčių manyti, kad toks persekiojimas ar smurtas nepasikartos. Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad siaurai aiškinama formuluotė „toks persekiojimas“ („*solcher Verfolgung*“), vartojama ir angliškoje („*such persecution*“), ir prancūziškoje („*cette persécution*“) redakcijoje, rodo, jog įrodinėjimo palengvinimas taikomas ne visuomet, kai asmuo, be kita ko, buvo persekiojamas, tačiau reikia vidinio tarpusavio ryšio tarp patirto persekiojimo ir aplinkybių, dėl kurių į kilmės valstybę grįžęs asmuo vėl galėtų būti persekiojamas. Atvirkščiai, jeigu Direktyvos 2004/83 4 straipsnio 4 dalis taikoma ir tais atvejais, kai nėra vidinio tarpusavio ryšio, toliau turėtų būti išaiškinta, ar nuostata taikoma taip pat ir panaikinus pabėgėlio statusą arba ar Direktyvos 2004/83 14 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta specialioji nuostata, kuriai teikiama pirmenybė šios direktyvos 4 straipsnio 4 dalies bendrosios nuostatos atžvilgiu.

24. Atsižvelgdamas į šiuos svarstymus, *Bundesverwaltungsgericht* priėmė 2008 m. vasario 7 d. (bylos C-176/08 ir C-179/08) ir 2008 m. kovo 31 d. (bylos C-175/08 ir C-178/08) sprendimus sustabdyti bylų nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyvos 2004/83/EB 11 straipsnio 1 dalies e punktą reikia aiškinti taip,

kad – neatsižvelgiant į 1951 m. liepos 28 d. Konvencijos dėl pabėgėlių statuso (Ženevos konvencija dėl pabėgėlių statuso) 1 straipsnio C skirsnio 5 punkto antrąjį sakinį – pabėgėlio statuso netenkama jau tuomet, kai nebėra pagrįstos pabėgėlio persekiojimo baimės direktyvos 2 straipsnio c punkto prasme, kuria remiantis šis statusas buvo pripažintas, ir nėra kitų priežasčių, dėl kurių jis turėtų baimintis persekiojimo Direktyvos 2004/83 2 straipsnio c punkto prasme?

2. Tuo atveju, jei atsakymas į pirmąjį klausimą būtų neigiamas: ar, be to, pabėgėlio statuso netekimo pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą sąlyga yra tai, kad toje valstybėje, kurios pilietybę turi pabėgėlis,

a) turi būti apsaugos teikėjas Direktyvos 2004/83 7 straipsnio 1 dalies prasme ir ar tuo atveju pakanka, jog suteikti apsaugą galima tik padedant tarptautinėms karinėms pajėgoms;

b) pabėgėliui negresia smurto veiksmai Direktyvos 2004/83 15 straipsnio prasme, kurie būtų pagrindas suteikti papildomą apsaugą pagal šios direktyvos 18 straipsnį; ir (arba)

c) saugumo padėtis yra stabili bei bendrosios gyvenimo sąlygos užtikrina pragyvenimo minimumą?

3. Ar tokiu atveju, kai nebėra aplinkybių, dėl kurių atitinkamas asmuo iki šiol buvo pripažįstamas pabėgėliu, naujos, kitokio pobūdžio, persekiojimą pagrindžiančios aplinkybės:

a) turi būti vertinamos naudojant tikimybės kriterijų, kuris taikomas pripažįstant pabėgėliais, ar atitinkamam asmeniui turi būti taikomas kitas kriterijus; ir (arba)

b) turi būti vertinamos atsižvelgiant į Direktyvos 2004/83 4 straipsnio 4 dalyje nurodytą palengvintą įrodinėjimą ?“

IV — Procesas Teisingumo Teisme

25. Rašytines pastabas pateikė pareiškėjai, Vokietijos Federacinė Respublika, Italijos Respublika, Kipro Respublika, Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė bei Europos Bendrijų Komisija. Posėdis įvyko 2009 m. birželio 2 dieną.

V — Priimtinumas

26. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad jo nagrinėjamose minėtose bylose Direktyvos 2004/83 14 straipsnio 1 dalis kartu su 11 straipsniu neapima pabėgėlio statuso panaikinimo, nes prašymai dėl tarptautinės apsaugos buvo pateikti iki šios direktyvos įsigaliojimo. Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad pareiškėjų pabėgėlio statuso panaikinimą reikėtų vertinti atsižvelgiant į naujos redakcijos *Asylverfahrensgesetz* 73 straipsnį, įsigaliojusį 2007 m. rugpjūčio 28 d., nes Vokietijos įstatymų leidėjas Direktyvos 2004/83 14 ir 11 straipsnius perkėlė neapribodamas naujosios nuostatos taikymo laiko atžvilgiu. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, panašiose bylose Teisingumo Teismas pripažino, kad jis yra kompetentingas priimti prejudicinį sprendimą dėl teisės perkėlimo nacionaliniu lygmeniu, kurio nereikalaujama pagal Bendrijos teisę.

27. Pagal nusistovėjusią teismo praktiką Teisingumo Teismui bendradarbiaujant su nacionaliniais teismais, kaip numatyta EB 234 straipsnyje, tik nacionalinis teismas, atsižvelgdamas į konkrečias bylos aplinkybes, turi įvertinti prejudicinio sprendimo reikalingumą savo sprendimui priimti ir Teisingumo Teismui pateikiamų klausimų svarbą. Teisingumo Teismas gali atmesti nacionalinio teismo prašymą, tik jeigu akivaizdu, kad šio teismo prašymas išaiškinti Bendrijos teisę niekaip nesusijęs su pagrindinės bylos faktais

ar ginčo dalyku, arba kai problema yra bendro pobūdžio ar hipotetinė[10].

28. Taigi, jei nacionalinių teismų pateikti klausimai yra susiję su Bendrijos teisės nuostatos aiškinimu, Teisingumo Teismas iš esmės privalo priimti sprendimą. Be to, jei nacionalinės teisės aktuose numatyti sprendimai atitinka numatytuosius Bendrijos teisėje, Bendrija akivaizdžiai suinteresuota, kad, siekiant išvengti aiškinimo skirtumų ateityje, iš Bendrijos teisės perimtos nuostatos ar sąvokos būtų aiškinamos vienodai, nesvarbu, kokiomis aplinkybėmis jos taikytinos[11].

29. Kalbant apie minėtos teismo praktikos taikymą šiems prašymams priimti prejudicinį sprendimą, iš Direktyvos 2004/83 14 straipsnio 1 dalies ir 39 straipsnio nuostatų aišku, kad šios direktyvos 11 straipsnis pareiškėjams netaikytinas, nes jų prašymai dėl tarptautinės apsaugos[12] buvo pateikti iki direktyvos įsigaliojimo[13]. Tačiau iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, jog nors aptariamos situacijos Direktyva 2004/83 tiesiogiai nereglamentuoja, *Asylverfahrensgesetz* 73 straipsnis buvo pakeistas siekiant perkelti Direktyvos 2004/83 11 ir 14 straipsnius bei nuo 2007 m. rugpjūčio 28 d. pateikti tokius pačius problemų sprendimo būdus, kaip ir numatyti Bendrijos teisėje, neatsižvelgiant į tai, kada Vokietijoje paduotas prašymas dėl pabėgėlio statuso.

30. Remdamasis minėta teismo praktika bei aplinkybėmis ir atsižvelgdamas į tai, jog iš bylos medžiagos nematyti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas gali nukrypti nuo Direktyvos 2004/83 nuostatų išaiškinimo, kurį pateiks Teisingumo Teismas, manau, jog Teisingumo Teismas yra kompetentingas nagrinėti prašymą dėl prejudicinio sprendimo.

10 – Žr., be kita ko, 1995 m. gruodžio 15 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Bosman ir kt.* (C-415/93, Rink. p. I-4921) 59–61 punktus; 1997 m. lapkričio 27 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Somalfruit ir Camar* (C-369/95, Rink. p. I-6619) 40 ir 41 punktus; 2000 m. liepos 13 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Idéal tourisme* (C-36/99, Rink. p. I-6049) 20 punktą; 2003 m. sausio 7 d. Teisingumo Teismo sprendimo *BIAO* (C-306/99, Rink. p. I-1) 88 punktą ir 2005 m. birželio 7 d. Teisingumo Teismo sprendimo *VEMW ir kt.* (C-17/03, Rink. p. I-4983) 34 punktą.

11 – Pagal analogiją žr. 1997 m. liepos 17 d. Sprendimo *Leur-Bloem* (C-28/95, Rink. p. I-4161) 32 punktą ir 2006 m. kovo 16 d. Sprendimo *Poseidon Chartering* (C-3/04, Rink. p. I-2505) 16 punktą; taip pat žr. 2007 m. gruodžio 11 d. Teisingumo Teismo sprendimo *ETI ir kt.* (C-280/06, Rink. p. I-10893) 23 punktą.

12 – Žr. šios išvados 15 punktą.

13 – Direktyva 2004/83 įsigaliojo 2004 m. spalio 10 dieną.

VI — Esmė

A — *Pirmasis ir antrasis klausimai*

31. Pirmaisiais dviem klausimais, kuriuos reikėtų nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės prašo paaiškinti pabėgėlio statuso netekimo pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą sąlygas[14].

1. Pagrindiniai šalių argumentai

32. Pareiškėjai mano, kad į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pirmąjį klausimą reikėtų atsakyti neigiamai. Pareiškėjai ir Komisija teigia, kad pabėgėlio statuso gavimo ir šio statuso panaikinimo sąlygos nėra tapačios. Jie mano, kad pagrįstos persekiojimo baimės nebuvimo nepakanka pabėgėlio statusui panaikinti ir kad turi būti tenkinamos papildomos sąlygos. Pareiškėjo byloje C-175/08 teigimu, valstybės narės pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 2 dalį privalo įvertinti, ar padėtis pilietybės valstybėje pasikeitė pakankamai svarbiai ir nelaikinai. Gynyba pagal Ženevos konvencijos 1 straipsnio C skirsnio 5 punktą yra susijusi ne tik su gynyba nuo persekiojimo; reikalinga ir veikianti vyriausybė su pagrindinėmis administracinėmis struktūromis. Remiantis direktyvos 8 straipsnio 2 dalimi, vertinant galimybes suteikti apsaugą reikia atsižvelgti į bendras kilmės valstybės sąlygas ir prašytojo asmeninę situaciją. Pareiškėjai bylose C-176/08 ir C-179/08 mano, kad negalima aiškinti, jog Ženevos konvencijos 1 straipsnio C skirsnio 5 punktas atitinka šios konvencijos 1 straipsnio A skirsnio 2 punktą. 1 straipsnio C skirsnio 5 punkte aiškiai numatyta sąlyga, kad pabėgėlis daugiau nebegali atsisakyti naudotis savo kilmės valstybės gynyba, taigi gali būti pagrįstai reikalaujama, kad jis grįžtų į šią šalį. Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktas, aiškinamas atsižvelgiant į Ženevos konvencijos 1 straipsnio C skirsnio 5 punktą, rodo, kad norint panaikinti pabėgėlio statusą kilmės valstybėje turi būti ne tik pasibaigęs persekiojimas, bet ir dėl įvykusių kitų pokyčių ji turi turėti galimybę suteikti apsaugą ir užtikrinti pabėgėliui minimalias gyvenimo sąlygas. Vieno režimo pakeitimo kitu nepakanka, kad pabėgėlio statusas būtų panaikintas pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą, jeigu kartu neįvyksta esminių ir ilgalaikių pokyčių, lemiančių pagrindinių struktūrų, kurios garantuotų nacionalinį saugumą, sukūrimą ar atkūrimą. Pareiškėjai byloje C-178/08 mano, kad aplinkybių, pateisinusių pagrįstą pabėgėlio persekiojimo baimę direktyvos 2 straipsnio c punkto prasme, dėl kurių buvo suteiktas pabėgėlio statusas, išnykimo bei to, kad nėra kitos priežasties baimintis persekiojimo Direkty-

14 – Šioje išvados dalyje bus nagrinėjamos pabėgėlio statuso netekimo pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą materialiosios sąlygos. Kalbant apie procedūrinius reikalavimus ir sąlygas, kurie turi būti įvykdyti, kad statusas būtų panaikintas, reikėtų remtis 2005 m. gruodžio 1 d. Tarybos direktyva 2005/85/EB, nustatančia būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse (OL L 326, p. 13). Žr. Direktyvos 2005/85 37 ir 38 straipsnius. Prašymuose priimti prejudicinį sprendimą nenurodoma, ar Direktyva 2005/85 yra perkelta į Vokietijos teisę, taigi, ar ji taikytina prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamose bylose *rationae temporis*. Reikėtų pažymėti, kad pagal šios direktyvos 44 straipsnį valstybės narės taiko įstatymus ir kitus teisės aktus, kurie įgyvendina, be kita ko, šios direktyvos 37 ir 38 straipsnius, pabėgėlio statuso panaikinimo procedūroms, pradėtoms po 2007 m. gruodžio 1 dienos. Pareiškėjų pabėgėlio statuso panaikinimo procedūros buvo pradėtos iki nurodytos datos. Žr. šios išvados 16 punktą.

vos 2004/83 2 straipsnio c punkto prasme, nepakanka, kad asmuo prarastų pabėgėlio statusą pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą. Šiuo atžvilgiu pareiškėjai byloje C-178/08 ypač remiasi 2003 m. vasario 10 d. JTVPK Gairėmis dėl tarptautinės apsaugos: pabėgėlių statuso panaikinimas pagal 1951 m. Konvencijos dėl pabėgėlių statuso 1 straipsnio C skirsnio 5 ir 6 punktus.

33. Vokietijos Federacinė Respublika mano, kad Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą reikia aiškinti taip, jog asmuo netenka pabėgėlio statuso, jeigu išnyksta pagrįsta persekiojimo baimė šios direktyvos 2 straipsnio c punkto prasme, kuria remiantis pabėgėlio statusas buvo suteiktas, ir nėra kitų priežasčių, dėl kurių jis turėtų baimintis persekiojimo Direktyvos 2004/83 2 straipsnio c punkto prasme. Taigi į kitas aplinkybes, pavyzdžiui, bendrus pavojus kilmės valstybėje, atsižvelgti negalima. Nors Vokietijos Federacinė Respublika pripažįsta, kad Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punkto formuluotę galima aiškinti taip, jog pabėgėlio statusui panaikinti reikia papildomos sąlygos, būtent galimybės pabėgėliui pasinaudoti kilmės valstybės apsauga, ši valstybė narė mano, kad toks sprendimo būdas negalimas aiškinant šią nuostatą pagal Ženevos konvenciją. Vokietijos Federacinė Respublika mano, kad nors Ženevos konvencijos 1 straipsnio C skirsnio 5 punkto redakcija prancūzų kalba neaiški, šios nuostatos redakcijoje anglų kalba yra aiškiai nustatytas priežastinis ryšys tarp persekiojimo baimę pateisinančių aplinkybių išnykimo ir galimybės kilmės valstybėje gauti apsaugą. Vokietijos Federacinė Respublika mano, kad galimybė gauti kilmės valstybės apsaugą nėra savarankiška, papildoma sąlyga. Vokietijos Federacinė Respublika taip pat akcentuoja, jog tiek pagal Direktyvą 2004/83, tiek pagal Ženevos konvenciją yra simetrija tarp pabėgėlio statuso įgijimo ir jo praradimo. Dėl šios simetrijos sprendžiant dėl pabėgėlio statuso panaikinimo negalima atsižvelgti į aplinkybes, kurios nepateisintų pabėgėlio statuso suteikimo. Be to, Vokietijos Federacinė Respublika mano, kad Direktyvoje 2004/83 pabėgėlio statusas yra aiškiai atskirtas nuo papildomos apsaugos.

34. Italijos Respublika mano, kad Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą reikėtų aiškinti taip, kad asmuo netenka pabėgėlio statuso, kai išnyksta pagrįsta persekiojimo baimė, jeigu realiai įvertinamas naujų aplinkybių, pateisinančių tokią baimę, galimas atsiradimas.

35. Kipro Respublika remiasi administracinės teisės principais, pagal kuriuos toks administracinis aktas, kaip antai pabėgėlio statuso suteikimas, gali būti atšauktas, jeigu pasikeitė aplinkybės, dėl kurių jis buvo suteiktas. Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą reikia aiškinti taip, kad asmuo netenka pabėgėlio statuso, jeigu nebelieka persekiojimo baimę 2 straipsnio c punkto prasme, taigi ir pabėgėlio statuso pripažinimą pateisinančių aplinkybių. Kipro Respublikos teigimu, jeigu asmuo baiminasi persekiojimo Direktyvos 2004/83 2 straipsnio c punkto prasme dėl kitų priežasčių nei tos, kuriomis remiantis jam iš pradžių buvo suteiktas pabėgėlio statusas, jis turi pateikti naują prašymą dėl pabėgėlio statuso, remdamasis šiomis naujomis aplinkybėmis.

36. Jungtinė Karalystė mano, jog Bendrijos teisės aktų leidėjas aiškiai siekė, kad direktyva, kiek tai svarbu, atspindėtų Ženevos konvencijos nuostatas. Vienintelis Ženevos konvencijos 1 straipsnio C skirsnio 5 punkte nustatytas pabėgėlio statuso praradimo teisinis kriterijus yra tas, kad „jau nėra aplinkybių, dėl kurių jis buvo pripažintas pabėgėliu“. Tam, kad būtų pripažintas pabėgėliu, asmuo turi atitikti pagrįstos persekiojimo baimės kriterijų. Taigi asmuo, kuris nebeturi pagrįstos persekiojimo baimės, praranda pabėgėlio statusą tiek pagal Ženevos konvenciją, tiek pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą. Klausimas, ar asmuo pagrįstai baiminasi dėl persekiojimo, yra viena iš faktinių aplinkybių, kurias turi įvertinti nacionalinės valdžios institucijos, atsižvelgdamos į visas reikšmingas aplinkybes. Kiekvienu atveju reikšmingos faktinės aplinkybės gali labai skirtis, taigi teisinis kriterijus turi būti platus. Jungtinė Karalystė teigia, kad svarstymai pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 2 dalį yra pagrįstos persekiojimo baimės faktinio įvertinimo dalis. Be to, Jungtinės Karalystės teigimu,

JTVPK Gairės valstybėms narėms nėra privalomos pagal tarptautinę teisę ir neinkorporuotos į Bendrijos teisę.

37. Komisija mano, kad Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą reikia aiškinti taip, kad asmuo nepraranda pabėgėlio statuso, jeigu nebelieka pagrįstos persekiojimo baimės šios direktyvos 2 straipsnio c punkto prasme, kuria remiantis buvo suteiktas pabėgėlio statusas, ir taip pat nėra kitų priežasčių, dėl kurių jis turėtų baimintis persekiojimo Direktyvos 2004/83 2 straipsnio c punkto prasme. Pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 2 dalį aplinkybių, dėl kurių jis buvo pripažintas pabėgėliu, pasikeitimas turi būti svarbus ir nelaikinas. Svarbus pasikeitimas Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 2 dalies prasme yra susijęs ne tik su aplinkybėmis, pateisinančiomis persekiojimo baimę pagal šios direktyvos 2 straipsnio c punktą, bet ir su bendra politine bei socialine aplinka, ypač padėtimi žmogaus teisių srityje. Nelaikinas pasikeitimas Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 2 dalies prasme yra susijęs ne tik su tuo, kad nebeliko persekiojimo baimę pateisinančių aplinkybių. Jis ypač susijęs su klausimu, ar įvyko tokių esminių pokyčių, kurie atitinkamiems asmenims užtikrintų ilgalaikį problemos sprendimo būdą. Ženevos konvencijoje numatytos nuostatos dėl statuso panaikinimo taikymas neturėtų lemti situacijos, dėl kurios vėl tektų bėgti ir atsirastų būtinybė gauti pabėgėlio statusą. Komisijos teigimu, tai, kad nebeliko aplinkybių, kuriomis remiantis buvo suteiktas pabėgėlio statusas, yra būtina, bet nepakankama pabėgėlio statuso panaikinimo sąlyga. Taip pat svarbu nustatyti, ar pabėgėlis vėl gali veiksmingai naudotis pilietybės valstybės apsauga. Tokia apsauga turi būti veiksminga ir prieinama. Todėl Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punkte ir 11 straipsnio 2 dalyje minima kilmės valstybės apsauga yra susijusi ne tik su apsauga nuo persekiojimo, dėl kurio buvo suteiktas pabėgėlio statusas, bet ir su veiksminga bei prieinama apsauga, kurią užtikrintų veikianti vyriausybė.

38. Kalbant apie atsakymą į antrąjį klausimą, pareiškėjas byloje C-175/08 mano, kad norint panaikinti pabėgėlio statusą turi egzistuoti apsaugos teikėjas Direktyvos 2004/83 7 straipsnio 1 dalies prasme, ir apsauga turi būti užti-

krinama ne vien padedant tarptautinėms karinėms pajėgoms. Tai, kad valstybė apsaugą gali užtikrinti tik padedama tarptautinių karinių pajėgų, rodo, jog padėties pasikeitimai kilmės valstybėje nėra esminiai ir ilgalaikiai. Nėra veiksmingos apsaugos nuo naujų persekiojimų ir pabėgėlis neturi galimybės gyventi oriai bei saugiai, jeigu jam kyla pavojus patirti smurto veiksmus Direktyvos 2004/83 15 ir 18 straipsnių prasme. Nėra efektyvios pabėgėlio apsaugos, jeigu kilmės valstybė negali užtikrinti minimalių gyvenimo sąlygų. Pareiškėjai bylose C-176/08 ir C-179/08 mano: kadangi nėra apsaugos teikėjų Direktyvos 2004/83 7 straipsnio 1 dalies b punkto prasme, panaikinant pabėgėlio statusą pagal šios direktyvos 11 straipsnio 1 dalies e punktą reikia, kad egzistuotų Irako valstybė. Be to, pagal Direktyvos 2004/83 7 straipsnio 2 dalį Irako valstybė turi imtis pagrįstų priemonių užkirsti kelią persekiojimui ar smurto veiksmams ir kad prašytojui būtų prieinama tokia apsauga. Jeigu apsaugą galima užtikrinti tik padedant tarptautinėms karinėms pajėgoms, pareiškėjų manymu, tai yra valstybės silpnumo ir nestabilumo požymis ir tai reiškia, kad nesiimama priemonių pagal Direktyvos 2004/83 7 straipsnio 2 dalį. Remiantis Direktyvos 2004/83 7 straipsnio 2 dalimi ir 2 straipsnio e punktu, papildoma apsauga pagal šios direktyvos 15 ir 18 straipsnius gali pasinaudoti tik tie asmenys, kurie neatitinka pripažinimo kaip pabėgėlių sąlygų. Teisė į papildomą apsaugą nepanaikina pabėgėlio statuso, bet yra teisinis statusas, suteikiamas tiems, kurie neatitinka pabėgėlio statusui keliamų sąlygų. Be to, pabėgėlio statusui panaikinti reikia stabilios saugumo padėties ir minimalių gyvenimo sąlygų garantijos. Pareiškėjai byloje C-178/08 mano, kad pabėgėlio statusui panaikinti reikia egzistuojančio apsaugos teikėjo Direktyvos 2004/83 7 straipsnio 1 dalies prasme, ir nepakanka to, kad apsaugą galima užtikrinti tik padedant tarptautinėms karinėms pajėgoms. Panaikinti pabėgėlio statusą neleidžia smurto veiksmų, kurie lemtų papildomos apsaugos statuso suteikimą pagal Direktyvos 2004/83 18 straipsnį, pavojus, nestabili saugumo padėtis arba bendrųjų gyvenimo sąlygų, užtikrinančių pragyvenimo minimumą, nebuvimas.

39. Vokietijos Federacinė Respublika alternatyviai teigia, kad norint panaikinti pabėgėlio statusą reikia egzistuojančio apsaugos teikėjo Direktyvos 2004/83 7 straipsnio 1 dalies prasme. Pakanka, jog apsaugą galima užtikrinti tik padedant tarptautinėms karinėms pajėgoms. Panaikinant pabėgėlio statusą nereikia, kad pabėgėliui negrėstų smurto veiksmai Direktyvos 2004/83 15 straipsnio prasme. Panaikinant pabėgėlio statusą pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą nereikia, kad saugumo padėtis pilietybės valstybėje būtų stabili ir kad bendros gyvenimo

sąlygos užtikrintų pragyvenimo minimumą. Italijos Respublika mano, kad kvazivalstybinis subjektas tarptautinių karinių pajėgų pavidalu gali būti apsaugos teikėjas pagal Direktyvos 2004/83 7 straipsnio 1 dalį. Pabėgėlio statusas nepanaikinamas, kai asmeniui gresia smurto veiksmai, tokiu atveju taikoma speciali taisyklė. Saugumo padėties stabilumas ir gyvenimo sąlygos kilmės valstybėje yra visiškai nereikšmingos panaikinant pabėgėlio statusą. Kipro Respublika mano, kad pabėgėlio statusui panaikinti nereikia, pirma, egzistuojančio apsaugos teikėjo Direktyvos 2004/83 7 straipsnio 1 dalies prasme, antra, kad pabėgėliui negrėstų smurto veiksmai Direktyvos 2004/83 15 straipsnio prasme, trečia, kad saugumo padėtis būtų stabili, išskyrus atvejį, kai pabėgėlio statusas suteiktas remiantis šia padėtimi, ar, ketvirta, bendrų gyvenimo sąlygų, užtikrinančių pragyvenimo minimumą.

40. Jeigu Teisingumo Teismas nuspręstų, jog yra papildomų sąlygų, kurios turi būti tenkinamos, kad asmuo prarastų pabėgėlio statusą, Jungtinė Karalystė alternatyviai teigia, kad, pirma, asmuo gali prarasti pabėgėlio statusą, jei apsauga nuo persekiojimo gali būti užtikrinama tik padedant tarptautinėms karinėms pajėgoms. Antra, teisės į papildomą apsaugą ir jos suteikimo pagal Direktyvos 2004/83 15 straipsnį įvertinimas nepriklauso nuo klausimo, ar asmeniui gali būti suteiktas pabėgėlio statusas. Taigi smurto veiksmų pavojus savaime neužkerta kelio panaikinti pabėgėlio statusą. Trečia, pabėgėlio apsaugos panaikinimui remiantis stabilia saugumo padėtimi kilmės valstybėje netaikomos jokios išankstinės sąlygos ir nėra reikalavimo, kad gyvenimo sąlygos turi užtikrinti pabėgėliui pragyvenimo minimumą, nors šios aplinkybės ir gali būti susijusios su konkrečios bylos faktais.

41. Komisija mano, kad pabėgėlio statuso panaikinimo sąlyga, pagal kurią pabėgėlio persekiojimo baimės nebegalima laikyti pagrįsta ir jis daugiau nebegali atsisakyti naudotis savo valstybės apsauga, gali būti tenkinama, kai apsauga galima tik padedant tarptautinėms karinėms pajėgoms. Panaikinant pabėgėlio statusą reikia, kad pabėgėliui negrėstų smurto veiksmai Direktyvos 2004/83 15 straipsnio prasme. Kompetentingos valdžios institucijos, taikydamos Direktyvoje 2004/83 numatytą nuostatą dėl panaikinimo, turi atsižvelgti į saugumo padėtį ir bendras gyvenimo sąlygas.

2. Vertinimas

42. Pagrindinis Direktyvos 2004/83 tikslas yra užtikrinti, kad valstybės narės taikytų bendrus asmenų, kuriems tikrai reikia tarptautinės apsaugos, nustatymo kriterijus, ir suteikti tokiems asmenims reikalingiausią pagalbą[15]. Siekiant šio tikslo, Direktyvoje 2004/83 gerbiamos pagrindinės teisės ir laikomasi principų, pripažįstamų Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje. Be to, Direktyva 2004/83 iš esmės siekiama užtikrinti visišką pagarbą žmogaus orumui ir, be kita ko, prieglobsčio prašytojų teisę į prieglobstį[16].

43. Iš Direktyvos 2004/83 trečios konstatuojamosios dalies ir nutartyse dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą jas priėmusio teismo išdėstytų pastabų bei proceso Teisingumo Teisme šalių pateiktų pastabų matyti, kad minėtą direktyvą reikia aiškinti remiantis Ženevos konvencija. Minėtoje konstatuojamojoje dalyje numatyta, kad Ženevos konvencija sudaro „tarptautinio teisinio pabėgėlių apsaugos režimo pamatus“. Tačiau kadangi Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punkto formuluotėje stengtasi atspindėti Ženevos konvencijos 1 straipsnio C skirsnio 5 punkto nuostatas dėl pabėgėlio statuso panaikinimo[17], vien šios konvencijos tekstas mažai naudingas. Todėl manau, kad pabėgėlio statuso panaikinimo pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą klausimą reikėtų aiškinti atsižvelgiant į visos šios direktyvos sistemą ir tikslą, kartu remiantis Ženevos konvencijos 1 straipsnio C skirsnio 5 punkto nuostatomis.

15 – Žr. Direktyvos 2004/83 šeštą konstatuojamąją dalį.

16 – Žr. Direktyvos 2004/83 10 konstatuojamąją dalį.

17 – Yra keletas skirtumų tarp Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punkto ir Ženevos konvencijos 1 straipsnio C skirsnio 5 punkto. Pirma, remiantis Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 2 dalimi, valstybė narė, spręsdama dėl pabėgėlio statuso panaikinimo, be kita ko, pagal šios direktyvos 11 straipsnio 1 dalies e punktą, turi atsižvelgti į tai, ar aplinkybių, kuriomis remiantis asmuo buvo pripažintas pabėgėliu, pasikeitimas „yra toks *svarbus ir nelaikino* pobūdžio, kad pabėgėlio baimė būti persekiojamam nebėra pagrįsta“ (kursyvu pažymėta mano). Būtent tokios pareigos Ženevos konvencijos 1 straipsnio C skirsnio 5 punkte nėra. Antra, Ženevos konvencijos 1 straipsnio C skirsnio 5 punkte yra išlyga, kurios faktinės reikšmės nagrinėjamose bylose prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nepripažino ir pagal kurią pabėgėlis gali remtis įtikinamomis atsisakymo naudotis pilietybės valstybės apsauga priežastimis, susijusiomis su ankstesniu persekiojimu. Būtent šios išlygos Direktyvos 2004/83 tekste nėra. Tačiau tikriausiai svarbiausias šių dviejų tekstų skirtumas, susijęs ne vien su pabėgėlio statuso panaikinimu, yra tai, kad Direktyva 2004/83 yra sukurtas antrasis tarptautinės apsaugos ramstis, būtent papildoma apsauga, kuri neminima Ženevos konvencijoje.

44. Pridurčiau, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nutartyje dėl šio prašymo nurodė, jog pagal Vokietijos teisę pabėgėlis, pasibaigus tam tikram laikotarpiui, gali išsaugoti leidimą gyventi ir pabėgėlio statuso panaikinimo atveju iš tikrųjų gali nebūti įpareigotas grįžti į pilietybės valstybę. Mano nuomone, aptariama nacionalinė praktika negali turėti įtakos minimaliems kriterijams, taikomiems panaikinant pagal Direktyvą 2004/83 suteiktą pabėgėlio statusą, ar juos pakeisti. Valstybė narė, be abejo, gali pabėgėliams taikyti aukštesnius ir palankesnius standartus, jeigu tie standartai suderinami su Direktyva 2004/83[18].

45. Nepaisant to, kad pabėgėlis pagrįstai baiminosi dėl persekiojimo savo pilietybės valstybėje, iš Direktyvos 2004/83 11 straipsnio akivaizdu, jog pabėgėlio statusas iš esmės nėra nuolatinis statusas ir kad tam tikromis aplinkybėmis trečiosios valstybės pilietis gali jį prarasti. Be to, Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e ir f punktuose leidžiama panaikinti pabėgėlio statusą neatsižvelgiant į atitinkamo pabėgėlio valią[19]. Tačiau kadangi panaikinant pabėgėlio statusą pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą asmuo, kuriam grėsė arba kuris iš tikrųjų patyrė persekiojimą savo pilietybės valstybėje, kai kuriomis aplinkybėmis gali būti įpareigojamas ten grįžti prieš savo valią, šios nuostatos sąlygas reikia aiškinti atsargiai, visiškai gerbiant žmogaus orumą[20].

46. Iš Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punkto formuluotės akivaizdu, jog šioje nuostatoje yra nustatyti du pabėgėlio statuso panaikinimui taikomi reikalavimai, kurie iš esmės susiję ir turi būti nagrinėjami kartu. Taigi reikia nustatyti, kad aplinkybės, dėl kurių pabėgėlis buvo tokiu pripažintas, išnyko ir kad pabėgėlio pilietybės valstybė gali ir nori apsaugoti atitinkamą pabėgėlį.

47. Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punkto redakcijose visomis kalbomis yra nustatyta pabėgėlio statuso panaikinimo sąlyga, kad pabėgėlis turi galėti pasinaudoti

18 – Žr. Direktyvos 2004/83 3 straipsnį „Palankesni standartai“.

19 – Palyginimui žr. Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies a, b ir d punktus, kuriuose aiškiai vartojamas žodis „savo noru“.

20 – Atrodo, kad yra sąlygiškai mažai valstybių praktikos dėl Ženevos konvencijos 1 straipsnio C skirsnio 5 punkte numatytos nuostatos dėl panaikinimo taikymo. Mano nuomone, toks Ženevos konvencijos susitariančiųjų valstybių santūrumas naudotis jos 1 straipsnio C skirsnio 5 punkto nuostata dėl statuso panaikinimo patvirtina mano palaikomą atsargų požiūrį dėl Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punkto taikymo.

savo pilietybės valstybės apsauga[21]. Jeigu norint panaikinti pabėgėlio statusą pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą pakaktų nustatyti, kad nebėra aplinkybių, dėl kurių asmuo buvo pripažintas pabėgėliu, šioje nuostatoje esantys žodžiai „(nebegali) atsisakyti naudotis savo pilietybės valstybės apsauga“ būtų visiškai nereikalingi[22].

48. Taigi, nors pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą iš tikrųjų būtina nustatyti, kad pabėgėlis nebeturi pagrįstos persekiojimo baimės dėl priežasčių, į kurias atsižvelgiant jis buvo pripažintas pabėgėliu, mano nuomone, tai tėra neišsami analizė ir jos nepakanka pabėgėlio statusui panaikinti. Pabėgėlio statuso panaikinimui keliama sąlyga yra įvykęs aplinkybių pabėgėlio pilietybės valstybėje pasikeitimas, dėl kurio pabėgėlis faktiškai gali pasinaudoti šios valstybės apsauga[23].

49. Nagrinėjant galimybę gauti pilietybės valstybės apsaugą reikia įvertinti apsaugos, kuri turi būti prieinama pabėgėliui, pobūdį ir apimtį. Šiuo atžvilgiu Direktyvos 2004/83 7 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad „apsauga“ paprastai suteikiama, be kita ko, kai valstybė imasi pagrįstų priemonių užkirsti kelią „persekiojimui ar smurto veiksmams“. Todėl kyla klausimas, ar žodis „apsauga“ Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punkte reiškia tik apsaugą nuo persekiojimo, ar taip pat ir apsaugą nuo „smurto veiksmų“ – sąvoka, kuri yra „papildomą apsaugą galinčio gauti asmens“ apibrėžimo pagal šios direktyvos 2 straipsnio e punktą dalis.

21 – Reikėtų pažymėti, kad Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punkte numatyta, kad trečiosios šalies pilietis nustoja būti pabėgėliu, jeigu jis arba ji „dėl aplinkybių, dėl kurių buvo pripažintas pabėgėliu, nebebuvimo nebegali *atsisakyti naudotis savo pilietybės valstybės apsauga*“ (kursyvu pažymėta mano). Mano nuomone, sąlyga, kad asmuo nebegali atsisakyti naudotis pilietybės valstybės apsauga, reikalauja, jog šios valstybės apsauga faktiškai būtų prieinama ir pabėgėlis galėtų ja pasinaudoti.

22 – Žr., pavyzdžiui, žodžius „ако той не може повече да продължи да отказва получаването на закрила от страната, чието гражданство има,“ redakcijoje bulgarų kalba; „nemůže dále odmítat ochranu země své státní příslušnosti,“ redakcijoje čekų kalba; „es nicht mehr ablehnen kann, den Schutz des Landes in Anspruch zu nehmen, dessen Staatsangehörigkeit er besitzt;“ redakcijoje vokiečių kalba; „s'il ne peut plus continuer à refuser de se réclamer de la protection du pays dont il a la nationalité,“ redakcijoje prancūzų kalba; „non possa più rinunciare alla protezione del paese di cui ha la cittadinanza,“ redakcijoje italų kalba; „nie może dłużej kontynuować odmawiania skorzystania z ochrony państwa, którego jest obywatelem;“ redakcijoje lenkų kalba; „Não puder continuar a recusar valer-se da protecção do país de que tem a nacionalidade,“ redakcijoje portugalų kalba; „nu mai poate continua să refuze solicitarea protecției țării al cărui cetățean este;“ redakcijoje rumunų kalba ir „nemôže ďalej odmietať ochranu štátu, ktorého štátne občianstvo má,“ redakcijoje slovakų kalba.

23 – Žr. Direktyvos 2004/83 7 straipsnio 2 dalį, kurioje konkrečiai minima individuali galimybė gauti apsaugą.

50. Siekiant teisingai išaiškinti Direktyvos 2004/83 nuostatas dėl pabėgėlių statuso, įskaitant šio statuso panaikinimą pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą, reikia tinkamai suprasti šios direktyvos 2 straipsnio c punkte pateiktą „pabėgėlio“ sąvoką. Manau, kad yra ryšys tarp pabėgėlio statuso suteikimo teisinių kriterijų ir kriterijų, kurie turi būti tenkinami panaikinant šį statusą.

51. Mano nuomone, Direktyvoje 2004/83 pabėgėliai yra aiškiai atskirti nuo papildomą apsaugą galinčių gauti asmenų. Tai matyti, be kita ko, iš šios direktyvos 2 straipsnio c ir e punktuose pateiktų apibrėžimų, skirtingų kriterijų, taikomų suteikiant pabėgėlio statusą ir papildomą apsaugą pagal, be kita ko, šios direktyvos III ir V skyrius, bei skirtingos apsaugos, suteikiamos pabėgėliams ir papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims pagal šios direktyvos VII skyrių. Taigi įvertinimas, ar asmeniui gresia realus pavojus patirti smurto veiksmus savo pilietybės valstybėje, nepatenka tarp teisinių kriterijų, taikomų suteikiant pabėgėlio statusą pagal Direktyvos 2004/83 13 straipsnį ar panaikinant jį pagal šios direktyvos 11 straipsnio 1 dalies e punktą. Nusprendus priešingai, būtų neleistinai iškraipytos „pabėgėlio“ ir „papildomą apsaugą galinčio gauti asmens“ sąvokos, pateiktos Direktyvos 2004/83 2 straipsnio atitinkamai c ir e punktuose, kartu su visa šios direktyvos sistema, grindžiama dviem savarankiškais tarptautinės apsaugos ramsčiais[24].

52. Tačiau tai, jog asmeniui panaikinamas pabėgėlio statusas, nepašalina galimybės, kad pilietybės valstybėje jam realiai gali grėsti smurto veiksmai, kaip apibrėžta Direktyvos 2004/83 15 straipsnyje. Tokiomis aplinkybėmis buvusiam pabėgėliui turi būti suteikta teisinga ir pakankama galimybė pateikti prašymą dėl papildomos apsaugos. Taigi, jeigu valstybės narės nacionalinės valdžios institucijos nustato, kad asmuo pabėgėlio statusą praranda pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą, turi būti imtasi visų reikalingų priemonių užtikrinti, kad atitinkamas asmuo turėtų

24 – Mano nuomone, Direktyvoje 2004/83 numatyta dviejų ramsčių tarptautinė apsaugos sistema yra verta kritikos, nes iš tikrųjų ji gali pakenkti pabėgėlio statusui ar jį susilpninti. Įsigaliojus Direktyvai 2004/83 valstybės narės gali nuspręsti suteikti papildomą apsaugą asmenims, kuriems, nesant tokios apsaugos formos, būtų suteikiamas pabėgėlio statusas. Ypač žr. su smurto veiksmais susijusius Direktyvos 2004/83 15 straipsnio b ir c punktus, kurie iš faktinės pusės didele dalimi gali sutapti su persekiojimo veiksmais, apibrėžtais šios direktyvos 9 straipsnyje. Nepaisant tokios galimos kritikos, negalima neigti dviejų ramsčių tarptautinės apsaugos sistemos pagal Direktyvą 2004/83 buvimo.

veiksmingą galimybę kreiptis dėl papildomos apsaugos[25] ir kad šiuo atžvilgiu būtų visiškai užtikrintos jo procesinės teisės. Be to, pagal Direktyvos 2004/83 18 straipsnį turi būti suteiktas papildomos apsaugos statusas, jeigu atitinkamas asmuo atitinka papildomos apsaugos suteikimo sąlygas remiantis šios direktyvos II ir V skyriais.

53. Taigi, nors akivaizdu, jog panaikinant pabėgėlio statusą pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą pabėgėlis neturi būti apsaugotas nuo pavojaus patirti smurto veiksmus savo pilietybės valstybėje, šios direktyvos 11 straipsnio 1 dalies e punkte ir 7 straipsnio 2 dalyje aiškiai reikalaujama, kad apsauga nuo persekiojimo toje valstybėje būtų galima imantis „pagrįstų priemonių“ užkirsti kelią persekiojimui. Šioms pareigoms vykdyti reikia apsaugos teikėjo, kuris norėtų ir galėtų suteikti tokią apsaugą. Šiuo atžvilgiu pabrėžčiau, jog Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punkte ir 7 straipsnio 2 dalyje nustatytas apsaugos reikalavimas suformuluotas ne abstrakčiai, bet konkrečiais, apčiuopiamais ir objektyviais terminais. Atsižvelgiant į tai, jog apsaugai suteikti reikia aiškių, konkrečių veiksmų, nesant apsaugos teikėjo apsauga nuo persekiojimo negali egzistuoti[26]. Be to, mano nuomone, negalima laikyti, jog apsaugos teikėjas ėmėsi pagrįstų priemonių užkirsti kelią persekiojimui, jeigu pabėgėlio pilietybės valstybėje persekiojimo dalyviai, kaip apibrėžta Direktyvos 2004/83 6 straipsnyje, kai kuriomis aplinkybėmis įskaitant nevalstybinius dalyvius, šioje valstybėje grasina[27] persekiojimo veiksmais arba juos vykdo, taip įbaugindami civilius gyventojus ar jų dalį.

54. Taigi reikia nustatyti apsaugos nuo persekiojimo laipsnį, kuris turi būti prieinamas pabėgėlio pilietybės valstybėje, kad jis netektų pabėgėlio statuso pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą. Atsižvelgiant į tai apsaugos teikėjas, remdamasis Direktyvos 2004/83 7 straipsnio 2 dalimi, turi imtis pagrįstų priemonių užkirsti kelią persekiojimui, „pasinaudodamas veiksminga teisine sistema persekiojimo veiksmams nustatyti, persekioti baudžiamąja tvarka ir

25 – Jei to pageidauja.

26 – Žr. antrojo klausimo pirmą dalį.

27 – Grasinimai turi būti rimti, įtikinantys civilius gyventojus, kad persekiojimo veiksmai iš tikrųjų gali būti įvykdyti.

nubausti už juos“[28]. Šie reikšmingi, konkretūs reikalavimai suponuoja, kad turi būti apsaugos teikėjas, turintis įgaliojimus, organizacinę struktūrą ir priemones, be kita ko, išlaikyti pabėgėlio pilietybės valstybėje minimalų teisėtvarkos lygį. Taigi apsaugos teikėjas objektyviai turi turėti pagrįstas galimybes ir norą užkirsti kelią persekiojimo veiksmams, kaip apibrėžta Direktyvos 2004/83 9 straipsnyje.

55. Taip pat reikėtų pažymėti, kad Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 2 dalyje valstybėms narėms yra nustatyta pareiga, sprendžiant, ar pabėgėlio statusas panaikintas pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą, atsižvelgti į tai, ar aplinkybių, kuriomis remiantis asmuo buvo pripažintas pabėgėliu, pasikeitimas yra svarbus ir nelaikino pobūdžio. Mano nuomone, Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 2 dalimi siekta užtikrinti, kad sprendimai dėl statuso panaikinimo pagal 11 straipsnio 1 dalies e punktą nebūtų priimami skubotai, neatlikus padėties, buvusios pabėgėlio pilietybės valstybėje tuo metu, kai jam buvo suteiktas pabėgėlio statusas, taip pat šiuo metu esančios ir ateityje šioje valstybėje, tikėtina, būsiančios bendros padėties[29] išsamios analizės bei pabėgėlio individualios padėties analizės. Manau, jog Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 2 dalies tikslas yra užtikrinti, kad asmuo, įgijęs pabėgėlio statusą dėl pagrįstos persekiojimo baimės, neatsirastų tokioje situacijoje, kai prieš savo valią netenka šio statuso pagal šios direktyvos 11 straipsnio 1 dalies e punktą, tačiau nėra jokio tvirto ir ilgalaikio būdo jam išvengti persekiojimo savo pilietybės valstybėje.

56. Kadangi neįmanoma numatyti visų atsitiktinumų, mano nuomone, atsižvelgiant į reikšmingą poveikį, kurį pabėgėlio statuso panaikinimas pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio

28 – Apsauga neturi būti absoliutaus pobūdžio, o tai bet kuriuo atveju bet kokioje visuomenėje yra nepasiekiama.

29 – Nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamose bylose tai tikriausiai nebėra svarbu, Direktyvos 2005/85 38 straipsnio 1 dalies c punkte valstybės narės įpareigojamos, be kita ko, užtikrinti, kad vykstant pabėgėlio statuso panaikinimo procedūrai „kompetentinga institucija (galėtų) gauti tikslią naujausią informaciją iš įvairių šaltinių, pavyzdžiui, atitinkamais atvejais iš JTVPK, dėl *bendros padėties, vyraujančios atitinkamų asmenų kilmės šalyse*“ (kursyvu pažymėta mano). Minėtos panaikinimo procedūros taikomos netenkant statuso pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą. Žr. Direktyvos 2005/85 26 konstatuojamąją dalį kartu su jos 38 straipsnio 4 dalimi. Taip pat žr. Direktyvos 2004/83 15 konstatuojamąją dalį, kurioje numatyta, kad „vertingų rekomendacijų valstybėms narėms nustatant pabėgėlio statusą pagal Ženevos konvencijos 1 straipsnį gali suteikti konsultacijos su (JTVPK)“.

1 dalies e punktą gali turėti pabėgėliui, toks panaikinimas gali įvykti tik tuomet, jei pagrįsta manyti, kad yra ilgalaikis būdas pabėgėliui savo pilietybės valstybėje išvengti persekiojimo.

57. Jeigu padėtis pilietybės valstybėje yra nestabili ar neprognozuojama arba yra pagrindinių žmogaus teisių sunkių pažeidimų, dėl kurių atitinkamas asmuo vėl gali prašyti pabėgėlio statuso, mano nuomone, aplinkybių pasikeitimo negalima laikyti svarbiu ar nelaikino pobūdžio ir iš tikrųjų pagal Direktyvos 2004/83 7 straipsnio 2 dalį suteiktino lygio apsaugos nėra arba ji neveiksminga[30].

58. Kalbant apie prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimą, ar pakanka, kad apsaugą galima užtikrinti tik padedant tarptautinėms karinėms pajėgoms[31], reikėtų pažymėti, jog remiantis Direktyvos 2004/83 7 straipsnio 1 dalimi apsaugą gali suteikti valstybė arba valstybę ar didelę valstybės teritoriją kontroliuojančios partijos ar organizacijos, įskaitant tarptautines organizacijas[32]. Taigi atrodytų, jog subjektas, kitas nei valstybė, gali būti apsaugos teikėjas[33], jei valstybė kontroliuojama pakankamu lygiu ir tenkinami objektyvūs apsaugos standartai, nustatyti Direktyvos 2004/83 7 straipsnio 2 dalyje. Mano nuomone, kai valstybė pasitelkia tarptautines karines pajėgas, tai galima vertinti kaip pagrįstą priemonę užkirsti kelią persekiojimui pabėgėlio pilietybės valstybėje. Tačiau manau, kad, siekdama vykdyti Direktyvos 2004/83 7 straipsnyje nustatytas sąlygas, valstybė gali remtis tarptautinių karinių pajėgų pagalba tik tuomet, jei tokios karinės pajėgos veikia tarptautinės bendrijos pavedimu, pavyzdžiui, pritariant Jungtinėms Tautoms.

59. Todėl negalima atmesti galimybės, kad apsaugos teikėjas pagal Direktyvos 2004/83 7 straipsnio 1 dalį veikia pabėgėlio pilietybės valstybėje, nepaisant to, jog

30 – Faktai, kuriuos turi išnagrinėti nacionalinis teismas, kad nustatytų, ar tenkinami teisiniai reikalavimai dėl aplinkybių pasikeitimo ir apsaugos galimumo, tam tikromis aplinkybėmis didžiąja dalimi gali sutapti. Taigi apsaugos teikėjo, turinčio įgaliojimus, organizacinę struktūrą ir priemones, be kita ko, užtikrinti minimalų teisėtvarkos lygį pabėgėlio pilietybės valstybėje, buvimas gali būti, bet nebūtinai yra svarbaus ir nelaikino pobūdžio aplinkybių pasikeitimo požymis.

31 – Žr. antrojo klausimo pirmąją dalį.

32 – Bet neapsiribojant tarptautinėmis organizacijomis.

33 – Pats arba, mano nuomone, kartu su kita valstybe.

valstybė apsaugą gali užtikrinti tik padedama tarptautinių karinių pajėgų. Apsaugos teikėjo buvimas ir pabėgėlio pilietybės valstybėje šio teikėjo suteikiamos apsaugos prieinamumas, veiksmingumas bei ilgalaikis pobūdis yra su faktinėmis aplinkybėmis susiję klausimai, kuriuos turi spręsti nacionalinis teismas, atsižvelgdamas į pirma išdėstytus svarstymus.

60. Kalbant apie antrojo klausimo antrą dalį, mano nuomone, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar pabėgėlio statusas gali būti panaikintas pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą, jeigu atitinkamam asmeniui šiuo metu gresia smurto veiksmai, kaip apibrėžta Direktyvos 2004/83 15 straipsnyje, o ne persekiojimas savo pilietybės valstybėje. Mano nuomone, asmens teisė gauti papildomos apsaugos statusą nėra teisinių kriterijų, taikomų pabėgėlio statuso panaikinimui, dalis[34].

61. Antrojo klausimo trečia dalimi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo klausia, ar pabėgėlio statuso panaikinimo pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą sąlyga yra tai, kad pabėgėlio pilietybės valstybėje saugumo padėtis yra stabili ir bendrosios gyvenimo sąlygos užtikrina pragyvenimo minimumą.

62. Saugumo padėties pabėgėlio pilietybės valstybėje stabilumas turėtų būti vertinamas kaip galimybės suteikti apsaugą nuo persekiojimo pagal Direktyvos 2004/83 7 straipsnio 2 dalį ir 11 straipsnio 1 dalies e punktą sudėtinė dalis. Taigi turi būti apsaugos teikėjas, kuris turėtų įgaliojimus, organizacinę struktūrą ir priemones, be kita ko, išlaikyti minimalų teisėtvarkos lygį pabėgėlio pilietybės valstybėje. Saugumo padėtis pabėgėlio pilietybės valstybėje, mano nuomone, turi būti tokia, kad pabėgėlis neatsidurtų tokioje padėtyje, kad artimoje ateityje jis įgytų teisę į pabėgėlio statusą.

63. Kalbant apie klausimą dėl bendrųjų gyvenimo sąlygų ir pragyvenimo minimumo galimybės pilietybės valstybėje, pirmiausia reikia pabrėžti, kad pagal Direktyvą 2004/83 pabėgėlio ar papildomos apsaugos statusas nesuteikiamas ekonominiams migrantams.

34 – Žr. šios išvados 46–48 punktus.

Be to, į Direktyvos 2004/83 taikymo sritį nepatenka asmenys, kurie nori gauti labdarą ar kuriems reikia humanitarinės pagalbos, išskyrus tuos, kurie gali gauti tarptautinę apsaugą[35]. Klausimas dėl bendrųjų gyvenimo sąlygų ir pragyvenimo minimumo pabėgėlio pilietybės valstybėje užtikrinimo, mano nuomone ir kaip nurodė Komisija savo pastabose, nėra savarankiškas reikšmingas kriterijus vertinant statuso netekimą pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą, tačiau į jį turi būti atsižvelgiama vertinant, ar aplinkybių pasikeitimą galima laikyti svarbiu ir nelaikino pobūdžio remiantis šios direktyvos 11 straipsnio 2 dalimi[36]. Be to, pažymėčiau, kad atsižvelgiant į tai, jog pagal Direktyvos 2004/83 7 straipsnį ir 11 straipsnio 1 dalies e punktą pilietybės valstybėje turi būti minimalaus lygio apsauga, mažų mažiausiai ginčytina, ar atitinkama valstybė turės organizacinę struktūrą ir priemones[37] tokiai apsaugai suteikti, jeigu ji negali užtikrinti pragyvenimo minimumo savo piliečiams.

64. Manau, kad pragyvenimo minimumo užtikrinimas pabėgėlio pilietybės valstybėje ir jo svarba pabėgėlio statuso panaikinimo pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą kontekste yra klausimas, kurį turi spręsti nacionalinis teismas, atsižvelgdamas į anksčiau išdėstytus svarstymus.

B — *Trečiasis klausimas*

1. Pagrindiniai šalių argumentai

65. Pareiškėjas byloje C-175/08 mano, kad pasibaigus pirminiam persekiojimui, tačiau atsiradus naujoms aplinkybėms turi būti palengvintas įrodinėjimas pagal

35 – Kaip apibrėžta Direktyvos 2004/83 2 straipsnio a punkte. Žr. Direktyvos 2004/83 9 konstatuojamąją dalį.

36 – Žr. Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 2 dalį.

37 – Žr. šios išvados 49 punktą.

Direktyvos 2004/83 4 straipsnio 4 dalį, nes šioje nuostatoje neteikiama reikšmės buvusio persekiojimo laikui. Skiriant įrodinėjimo, kad asmuo nebėra pabėgėlis, pareigą valstybei narei, Direktyvos 2004/83 14 straipsnio 2 dalyje pabėgėlio statuso atšaukimui nustatomos griežtesnės sąlygos nei tos, kurios taikomos, kai persekiojimo baiminamasi, tačiau jis nebuvo vykdomas. Taigi Direktyvos 2004/83 14 straipsnio 2 dalis atspindi 4 straipsnio 4 dalį. Pareiškėjai bylose C-176/08 ir C-179/08 teigia, kad pabėgėlio statuso atšaukimo procedūroje taikomas tikimybės kriterijus nėra toks pats, koks taikomas statuso pripažinimo procedūroje. Vykstant pabėgėlio statuso pripažinimo procedūrai tokio statuso suteikimo sąlygos turi būti vertinamos globaliai. Tokiu atveju turėtų būti taikoma Direktyvos 2004/83 4 straipsnio 4 dalis. Tačiau vykstant pabėgėlio statuso atšaukimo procedūrai naujos ir kitokios aplinkybės, susijusios su persekiojimu, turi būti vertinamos remiantis Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punkte numatytu kriterijumi, tai yra, asmens grįžimo į kilmės valstybę pagrįsta tikimybe – aplinkybe, kuria remiantis jis buvo pripažintas pabėgėliu, kuriuo nustojo būti. Be to, ir šiame kontekste Direktyvos 2004/83 4 straipsnis taip pat taikomas tais atvejais, kai prašytojas jau buvo persekiojamas arba jam buvo tiesiogiai grasinama persekiojimu. Direktyvos 2004/83 14 straipsnio 2 dalis nėra speciali taisyklė, pakeičianti šios direktyvos 4 straipsnį. Pareiškėjai byloje C-178/08 mano, kad jeigu pirminės persekiojimo priežastys nebeegzistuoja, valstybei narei, suteikusiai pabėgėlio statusą, tenka pareiga įrodyti, kad pabėgėlis taip pat neturi kitos priežasties baimintis persekiojimo pagal Direktyvos 2004/83 2 straipsnio c punktą. Taikytinas tikimybės kriterijus yra tas pats, kurio reikia atsisakant pripažinti pabėgėlio statusą, tai yra, kad turi būti svarios priežastys nuspręsti, jog atitinkamam asmeniui negresia naujas persekiojimas.

66. Vokietijos Federacinės Respublikos teigimu, išnykus aplinkybėms, kuriomis remiantis asmuo buvo pripažintas pabėgėliu, naujas ir kitokias aplinkybes, pagrindžiančias persekiojimą, reikia vertinti remiantis tikimybės kriterijumi, taikomu pripažįstant pabėgėlio statusą. Be to, tokių naujų ir kitokių aplinkybių nereikėtų vertinti atsižvelgiant į palengvintą įrodinėjimą pagal Direktyvos 2004/83 4 straipsnio 4 dalį. Italijos Respublika, be kita ko, mano, kad galinčias atsirasti naujas ir kitokias aplinkybes, pagrindžiančias persekiojimą, reikia vertinti remiantis „realaus pavojaus“ kriterijumi, o įrodinėjimo palengvinimas pagal Direktyvos 2004/83 4 straipsnio 4 dalį taikomas ne vien tais atvejais, kai yra ryšys tarp naujų aplinkybių ir tų, kurios pateisino pabėgėlio statuso suteikimą. Kipro Respublikos teigimu, išnykus aplinkybėms, pagal kurias asmuo buvo pripažintas pabėgėliu, naujas ir kitokias aplinkybes reikia vertinti remiantis Direktyvos 2004/83 II ir III skyriais.

Tai reiškia, kad naujas prašymas turi būti nagrinėjamas sąžiningai, neatimant iš prašytojo įrodinėjimo pareigos, išskyrus Direktyvos 2004/83 4 straipsnio 4 dalyje numatytą prezumpciją, kuri taikoma bet kuriuo atveju. Jungtinė Karalystė mano, kad nebelikus aplinkybių, kuriomis remiantis asmeniui buvo suteiktas pabėgėlio statusas, ir nurodant naujas, kitokias aplinkybes, dėl kurių atsiranda pagrįsta persekiojimo baimė, prašytojas turi kuo greičiau pateikti visą informaciją, kurios reikia tarptautinės apsaugos prašymui pagal direktyvos 4 straipsnio 1 dalį pagrįsti.

67. Komisija mano, kad Direktyvos 2004/83 14 straipsnio 2 dalyje yra pateiktos pabėgėlio statuso atšaukimo procedūrai reikšmingos taisyklės. Remiantis Direktyvos 2004/83 14 straipsnio 2 dalimi ir nepažeidžiant pabėgėlio pareigos pagal šios direktyvos 4 straipsnio 1 dalį nurodyti visus susijusius faktus ir pateikti visą turimą susijusią informaciją, pabėgėlio statusą suteikusi valstybė narė kiekvienu atveju privalo įrodyti, kad atitinkamas asmuo nustojo būti ar niekuomet nebuvo pabėgėlis. Taigi ši valstybė turi įrodyti, kad pabėgėlis nebegali atsisakyti naudotis savo pilietybės valstybės apsauga. Taip pabėgėlio statuso netekimas vertinamas remiantis kitais kriterijais nei naudojami šiam statusui pripažinti. Komisija mano, kad Direktyvos 2004/83 4 straipsnio 4 dalis, kurioje palengvinamas prašytojo įrodinėjimas pripažįstant pabėgėlio statusą, yra netaikytina atšaukiant šį statusą, kai įrodinėjimo pareiga tenka kompetentingai institucijai.

2. Vertinimas

68. Trečiuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo paaiškinti, kaip turėtų būti vertinamos naujos, kitokios persekiojimą pagrindžiančios aplinkybės, kai nebėra ankstesnių aplinkybių, dėl kurių atitinkamam asmeniui buvo suteiktas pabėgėlio statusas.

69. Siekiant pateikti naudingą atsakymą į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimą, manau, reikia paaiškinti, ką šiuo atveju reiškia naujos, kitokios aplinkybės.

70. Manau, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo žodžiai „naujos, kitokio pobūdžio, persekiojimą pagrindžiančios aplinkybės“ reiškia visiškai naujas aplinkybes, neturinčias jokio, net ir dalinio ryšio su ankstesnėmis aplinkybėmis, kuriomis remiantis atitinkamam asmeniui buvo suteiktas pabėgėlio statusas.

71. Jei aplinkybės, dėl kurių asmuo gavo pabėgėlio statusą, pasikeitė tam tikra dalimi, tačiau kai kurie veiksniai, bent iš dalies susiję su šiomis aplinkybėmis, išliko, mano nuomone, aplinkybių pasikeitimas negali būti svarbus ir nelaikino pobūdžio, kaip reikalaujama Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 2 dalyje.

72. Be to, jeigu byloje dėl statuso panaikinimo pasirodytų, kad, nepaisant to, jog aplinkybės, kuriomis remiantis asmeniui buvo suteiktas pabėgėlio statusas, pasikeitė tam tikra dalimi, tačiau kai kurie su tomis aplinkybėmis bent iš dalies susiję veiksniai išliko, atitinkama valstybė narė remdamasi Direktyvos 2004/83 14 straipsnio 2 dalimi turėtų įrodyti, kad pabėgėlis pagrįstai nesibaimina persekiojimo dėl šių susijusių veiksnių.

73. Jeigu pabėgėlis remiasi visiškai naujomis, kitokiomis persekiojimą pagrindžiančiomis aplinkybėmis, manau, kad toks asmuo teikia naują prašymą dėl pabėgėlio statuso ir kad šios aplinkybės turi būti įvertintos siekiant nustatyti, ar šis asmuo pagrįstai baiminasi dėl persekiojimo pagal Direktyvos 2004/83 2 straipsnio c punktą. Taigi turi būti taikomas tikimybės kriterijus, kuris naudojamas suteikiant pabėgėlio statusą pagal Direktyvos 2004/83 13 straipsnį.

74. Tai, kad praeityje asmeniui buvo suteiktas pabėgėlio statusas dėl pagrįstos persekiojimo baimės, susijusios su visiškai kitomis aplinkybėmis, mano nuomone, nėra rimtas dabartinės pagrįstos prašytojo persekiojimo baimės požymis remiantis Direktyvos 2004/83 4 straipsnio 4 dalimi.

75. Tam, kad būtų supaprastintos Direktyvos 2004/83 4 straipsnio 4 dalyje numatytos vertinimo taisyklės, mano nuomone, reikalingas bent dalinis ryšys tarp buvusio persekiojimo ar tiesioginės tokio persekiojimo grėsmės ir naujų, kitokių aplinkybių, pagrindžiančių persekiojimą.

76. Be kita ko, tai, ar minėtos aplinkybės yra naujos, ar susijusios su aplinkybėmis, kuriomis remiantis atitinkamam asmeniui buvo suteiktas pabėgėlio statusas, turi nustatyti nacionalinis teismas.

VII — Išvada

77. Taigi į šioje byloje pateiktus klausimus, mano nuomone, reikėtų atsakyti taip:

„1. 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyvos 2004/83/EB dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, jų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio būtiniausių standartų 11 straipsnio 1 dalies e punktą reikia aiškinti atsižvelgiant, be kita ko, į šios direktyvos 2 straipsnio c punkte pateiktą „pabėgėlio“ apibrėžimą. Todėl pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą reikia nustatyti, kad aplinkybių, dėl kurių asmuo buvo pripažintas pabėgėliu, nebėra ir kad pabėgėlio pilietybės valstybė gali ir nori tokį pabėgėlį apsaugoti. Pabėgėlio statusas gali būti panaikintas, jeigu yra ilgalaikis būdas pabėgėliui savo pilietybės valstybėje išvengti persekiojimo. Pabėgėlio pilietybės valstybės teikiama apsauga atitiks Direktyvos 2004/83 7 straipsnį, jeigu yra apsaugos teikėjas, kuris imasi pagrįstų priemonių užkirsti kelią persekiojimui, be kita ko, pasinaudodamas veiksminga teisine sistema persekiojimo veiksmams nustatyti, persekioti baudžiamąja tvarka ir nubausti už juos. Jeigu apsaugą nuo persekiojimo įmanoma užtikrinti tik padedant tarptautinėms karinėms pajėgoms, tokią pagalbą galima vertinti kaip pagrįstą

priemonę užkirsti kelią persekiojimui pagal Direktyvos 2004/83 7 straipsnio 2 dalį, jeigu tokios karinės pajėgos veikia tarptautinės bendrijos pavedimu.

2. Asmens teisė gauti papildomos apsaugos statusą pagal Direktyvos 2004/83 V skyrių nėra teisinių kriterijų, taikomų panaikinant pabėgėlio statusą, dalis. Tačiau jeigu nacionalinės valdžios institucijos nustato, kad asmuo neteko pabėgėlio statuso pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą, turi būti imtasi visų reikalingų priemonių užtikrinti, kad atitinkamas asmuo turėtų veiksmingą galimybę kreiptis papildomos apsaugos ir kad būtų visiškai užtikrintos jo procesinės teisės.

3. Saugumo padėtis pabėgėlio pilietybės valstybėje turi būti tokia, kad pabėgėlis artimoje ateityje neįgytų teisės į pabėgėlio statusą. Saugumo padėties pabėgėlio pilietybės valstybėje stabilumą nacionalinis teismas turėtų vertinti kaip galimybės suteikti apsaugą nuo persekiojimo pagal Direktyvos 2004/83 7 straipsnio 2 dalį ir 11 straipsnio 1 dalies e punktą sudėtinę dalį.

4. Pragyvenimo minimumo pabėgėlio pilietybės valstybėje užtikrinimas nėra savarankiškas reikšmingas teisinis kriterijus, taikytinas vertinant pabėgėlio statuso netekimą pagal Direktyvos 2004/83 11 straipsnio 1 dalies e punktą, tačiau į tai

reikia atsižvelgti vertinant, ar aplinkybių joje pasikeitimą galima laikyti svarbiu ir nelaikino pobūdžio, remiantis šios direktyvos 11 straipsnio 2 dalimi, ir ar pabėgėlis gali pasinaudoti savo pilietybės valstybės apsauga.

5. Jeigu nebėra ankstesnių aplinkybių, dėl kurių atitinkamam asmeniui buvo suteiktas pabėgėlio statusas, visiškai naujos, kitokios persekiojimą pagal Direktyvos 2004/83 9 straipsnį pagrindžiančios aplinkybės turi būti vertinamos remiantis tikimybės kriterijumi, kuris taikomas suteikiant pabėgėlio statusą pagal šios direktyvos 13 straipsnį, o Direktyvos 2004/83 4 straipsnio 4 dalis atliekant šį vertinimą netaikytina."